

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԹԻՒ Զ. — ԵՐԶԱՆ ԻԱ.

1889

ՏԱՐԻ ԻՐ. ՅԱՆՎԱՐ 30

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԱԶԳԵՐԻ ԳԼԽԻՆ ԵԿԱԾՆ ՈՒ ԳԱԼԻԲԸ

Ամեն կողմից յշտացած ենք, բայց նեղն ընկած չենք, կարօտ ենք, — բայց յուսահատուած չենք (Բ. Կարնթ. Դ. 8.):

Այ գլխի գալիքի զարմանալի հոսանք, որ, ինչպէս յայտնի երեւում է ամեն ազգերի պատմութիւնից, ձայներ հանելոյ, գալիս են անդուլ՝ անդադար. ո՞յ է կառավարում քեզ, ո՞յ է իրելք հասցնում քեզ: Այսօր բարձրացնում են բազմաւորներին յաղթանակոյ՝ քո տիբրիդ վահանի վերայ, վաղն անարգուած խորասուզում են նրանց քո պոռոյաքիչ մէջ:

Քո հարստութեանդ մաղթեղջուրից առատօրէն և անխնայ թափում ես հունձքին, ու երբոր դեռ նոր ուզում ենք հաւաքել, մէկ էլ տեսնում ենք, որ էլ չկան, ոչընչացան: Գիւղերի հրդեհիցն էլ, պատերազմի դաշտերի մէջ թափուած արիւնից էլ յետոյ տեսնում ենք, որ կրկին նոր օրհնութիւն է առաջ գալիս ապագայ սերնդի համար, գերութիւնից՝ ազատութեան գարուն:

Ծարդկային ոյժն ու զօրութիւնն անզօր կանգնած են քո առաջդ՝ և իմաստութիւնն յիմարութիւն է դառնում: Կարող եմ իմ անձս քեզ հաւատալ ու յանձնուիլ քեզ, այ գլխի գալիք: Թէ՛ իրրեւ փորձանք՝ ամենայն բան ջարդ ու փշուր անելով սառն ու քարացած սրտով, մահուան ու կեանքի վրայից անց ես կենում, գնում:

Դեռ հսկում է արդեօք Աստուած, որ կառավարում է մարդոց սիրտն, եթէ որ հսկում է, ճշտեղիցն են այսքան սարսափելի քանդումներ, աւերակներ, որ ազգերն ազգերի գլխին բերում են: Եթէ որ դեռ ևս հսկում է Աստուած, ախ, ինչո՞ւ ուրեմն հազարաւոր անմեղներ պիտի կորչին անաստուածների վայրենութիւնից: Ի՞նչ մեղք է արել աշխատասէր՝ կամ տնտեսաբար չափաւոր կերպով ապրող մարդն՝ որ շատ անգամ մի սարսափելի ժամու մէջ բոլոր իւր ունեցած՝ չունեցածն, իւր բոլոր կեանքի մէջ գործ դրած աշխատութեան ու քաշած չարչարանքի պտուղը ձեռքիցը գնայ: Ի՞նչ փառաւոր և վարձատրութեան արժանի գործ է արել չարագործն, որ իւր մոբութեան ամենայն դրածներն, իւր բռնած ամեն ճանապարհները յաջողին, որ նա անպատիժ ունեւորի անի արդարներին, ամբողջներին ծաղրի, բաղդաւորներին անբաղդ անի:

Սարսափելով մոռիկ եմ տալի աշխարհիս մեծ հանելուկի վրայ ու չեմ կարողանում հանել: Ծովի վրայ պատահած մի մրրիկ ընկւմում է նաւատորմիկներ և անասելի սուգ ու վիշտ բերում այն ընտանիքների մէջ, որ կարելի է դեռ ողին ժամում իրանց բացակայ բարեկամների համար աղօթք էին ա-

Նու՛մ ու նրանց յաջողութիւնով հայրենիքի վերադառնալու համար զուր տեղն ուրախանում:—Մի երկրաշարժ ոչընչացնում է գիւղեր ու քաղաքներ՝ և ամենալաւ որպէս և ամենափոփոխ մարդոց կեանքը՝ նոյն սարսափելի կերպով:—Մի պատերազմ աւերում է շատ ծաղկած դրութեան մէջ եղած երկիրն և երկաթի սուրն թէ՛ արդարի և թէ՛ մեղաւորի արեան մէջ է թաթախուում:—Մեր գլխին դեռ Աստուած կայ արդեօք. եթէ կայ, ռոտելիցն են այդ փորձանքներն, որ անողորմ կերպով մարդոց գլխին գալիս են:

Ասում են թէ՛ թշուառութիւնն ու աւերածը կարող է յետոյ եկող մարդոց համար օրհնաբեր լինել: Բայց եթէ որ այս բանը կայ, դարձեալ պակաս խիստ բան չէ, որ այժմ՝ կեանք ունեցող սերունդն անխնայ զոհուի մի ուրիշ սերնդի համար, որ դեռ աշխարհումս չկայ: Ինչո՞ւ համար իմ վերքերիցս արիւն պիտի գնայ, որ ուրիշներն ուրախութիւն կարողանան վայելել: Եւ երբոր մէկն՝ հէնց միութարեւու համար՝ ինձ ասի թէ՛՝ քո նախնիքդ էլ քիչ են քաշել, որ մէջ տեղ օգուտը գու տեսնես, ես կպատասխանէի թէ՛՝ ափսոս, հազար անգամ ափսոս, ինչո՞ւ պիտի նրանք այնչափ շատ բան քաշէին, ինչ է որ ես նոյնչափ աւելի բաղդաւոր ժամեր վարել էի:

Ինչ որ իմ կեանքումս տեսել եմ, չեմ մոռացել. բայց թէ է՛լ ինչեր պիտի գան գլխիս, այդ ինձ յայտնի չէ, Արդեօք իմ խաղաղասիրութիւնս ուրիշների թշնամութեան դէմ ինձ միշտ կպաշտպանի՞. իմ արդարասիրութիւնս՝ անարդարութեան դէմ բռնի տեղ անց կկենայ. իմ աշխատասիրութիւնս՝ աղքատաշաւուց, նեղ օրերի հասնելուց ու շատ բանի կարօտ մնալուց ինձ միշտ կազատի: Ապա ինչո՞ւ համար արդէն շատ հազարաւոր մարդիկ, որ ինձանից շատ լաւ էին, բոլորովին փչացան:

Ուրեմն առաքինութիւնն անբաղդութեան դէմ վահան չէ՞ ամենեւին: Ուրեմն մարդուս գլխին գալիքը պղնձի կուրծքով անց է կենում աշխարհիս վրայ ու փչացնում մեղաւոր ու անմեղ կեանքը, տարբերութիւն չղնելով, թէ ո՛ւմն է հարուած տալիս:—Ի՛նչպէս հանելուկի նման խելք չհասցնելու բան է իմ անցեալս, ինչպէս մութով պատած է իմ ապագաս:

Շատ անգամ վախճանում եմ, որ ինքս ինձ կօրցնեմ: Մարդուս
ուժից շատ աւելի մի բան ուէտք է լինի մէջն, որ այսպիսի
ժամանակներումը Պօղոս առաքելոյ հետ կարողանայ տեսիլ առն
աբիլ աստուծոյն: Բայց լինէ՞, Բայց լինէ՞, Բայց լինէ՞: Սրբի հանգոյսն
զաննէ՞, Բայց լինէ՞ յաստուծոյն:

Ճշմարիտ է, դու մարդ ես, ու յարկալն սրտի քաջութիւնը
բաւական չէ, որ կեանքի տմենայն փոթորիկների դէմ բաց
ճակատով դուրս գոս՝ և ամենասարսիւքի բաժնի էլ սպասես՝
առանց ինքդ քեզ կօրցնելու: Սրա համար մի աստուծոյն
նրա ուսմանն պէտք է ունենայ մարդս սրտի մի քաջու-
թիւն, որ հէնց Աստուծոյնցն է մեզ գալիս: Այս անխառն
հանգոյսութիւնը՝ փոթորիկների ժամանակ, որ սպասում եմ
մեզ ոչ ինչացնելու՝ միայն Յիսուս Իրիստոսը հնք ունենում, մեր
հաւատովն, որ ունինք նրա խօսքին և իւր կրօնի՝ մարդուս
արիւնքով, բարձրացնող զօրութիւնովն: Ինչու որ Աւետա-
րանն Աստուծոյ մի զօրութիւն է՝ մարդուս երջանկացնելու
համար, և Տէրն ասոյ թէ՛ մի վախճանը, ես քո մօտդ եմ:

Յարգելի Գլխի բեկա՞ փայլանքներն, որ նախ Կեանքն զբը-
նում է իւր վերայ՝ ու մե օրեր ես բաշում: Երբեք այդ փայլանքներն
եմէ՛ որ իւր Կեանքն ու աստուծոյն էլ երբեք:

Անարդար: Այս բանը մարդուս սահմանաւոր խելքը միթէ
կարող է տեսի բոլոր աշխարհիս Կառավարչին, որոյ ուսմը հա-
ղարաւոր տարիները մի վայրկեան են, ամբողջ աշխարհները
փոշու մի հատիկ միայն, թագաւորներն ու ազգերն՝ անզօր
ստուգներ: Անարդար: Ո՞վ կարող է արդեօք խելք հասցնել
Աստուծոյ խորհուրդներին ու նպատակներին, որ համար-
ձակուի խելքի տակ քցել ու գառել Աստուծոյ խորհուրդ-
ներն, որոնցով Ամենաբարձրեալն ուղղում է հանել ամենա-
բարձր նպատակի: Չհասկացող ու անփորձ երեխան էլ կարող է
շատ անգամ իւր մոռումն իբրեւ անարդար գաղաղաւորել մի
բան, որ իւր աւելի հասկացող ծնողքն անում են, Բայց
յետոյ՝ շատ անգամ շատ տարիներից յետոյ միայն՝ երեխան
հասկանում է իւր ծնողաց աւելի խելօքութիւնն ու բարու-
թիւնն՝ և օրհնումէ նրանց: Բարի հայրերն ու մայրերը միթէ

անհատկայնը երեխաների մօքի նախապաշարմունքով՝ յետ պիտի կենային իրանց ձեռք տառ՝ միջոցներէջ։ Կամ՝ կարող են արդեօք հայրն ու մայրը՝ խելքը դեռ չբացուած երեխային՝ միշտ բաղտորել, հասկացնել թէ՛ ինչո՞ւ են շատ անգամ հետը խիստ վարուում և իւր արտասուքներէրը սիրտներն ամսնեւին չի շարժում, որչափ էլ իրան սիրում են։ Տես, ո՞ր Աստուծոյ զաւակ, այսպէս է բանը քո և քո երկնաւոր Հօր մէջ։ Նա հարկաւոր տարիներում մարդուս գլխին գալիքներ է զրկում, բայց նրանց մէջն են հէնց կէանիդ ժամէի մէջ լաւ հաշուած գլխիդ գալիքներն էլ։ Նա է կարգաւորում ազգերի բարին ու չարը, բայց այդ կարգադրութեան մէջն են մարդկային ամենաաղքատ զաւակի չարն ու բարին էլ։ Կամ միջից դու կարծում ես, որ առանց իւր գիտութեան մի ճիշդուկ տանիքից ցած կրննին, կամ առանց իւր կամքին մի որդն կմեռնի, որ, չիմանալով, ոտովդ կոխում ես վրան, անդ կենում։ — Մեր գլխին գալիքների մէջ՝ շատ բան կարող է քեզ անարգար ելեւել, բայց երեւոյթից հետեանք մի հանիլ թէ՛ յիրաւի անարգար է։ Փառք տուր Աստուծոյ գերազոյն իմաստութեանն ու անչափ ողորմութեանը նաեւ այն ժամանակ, երբոր սրտիցդ արիւն գնում լինի՝ և երբոր քո սահմանաւոր խելքովդ կարծում լինի, որ հակասութիւններ ես տեսնում։

Յարգելի այն փոքր-խեղճներ, որ Աստուած ազգերի իշայ զրկում է պատճառ որ ինչ էլ որ պատահի նրանց, մի գերազոյն իմաստութեան արածն է, մի յաւիտենական սիրոյ արածն է։ Ուր որ այդպէս է մտիկ տալիս աշխարհիս մէջ պնտահած փորձաքններէ վրայ, նա մի իսկ իմաստունի, մի մեծահաւատ քրիստոնէի աչքով է մտիկ տալի։ Ինչ որ Աստուած տնօրինում է, մինչև անգամ ամենատոկալի բանն էլ, միշտ պատիւ չէ նոցա համար, որոնք որ ենթարկուում են այդ տնօրէնութեան, այլ շատ տնգամ մաքրող մի փորձութիւն, որով փորձուում են։ Այո, մեզ միայն անյայտ շատ և շատ մեծ պատճառներ կարող է ունենալ գերազոյն իմաստութիւնն, որ ծանր փորձութիւններ տնօրինի մեզ համար, — այնպիսի պատճառներ, որոնց ամենախելօք մարդու խելքն էլ չէր հասնիլ, երբոր երկնքից մի հրեշտակ էլ

ցած դար այն պատճառներն իրան յայտնելու: Ո՞վ այնքան յանդուգն կ'արող է լինել, որ համարձակուի ասել թէ՛ այս ազգն արժանի է իւր գլխին եկած անբաղդութեանն, իւր դաւը վիճակին, որովհետեւ բոլորովին ինքնասէր, ուտել՝ խմելու և անուակալութեան ետեւից էր ընկած, անկարգ էր ու գոռոզ: Ընտանիքի հայր համեստ ու հանդարտաբարոյ, աշխատասէր մարդն էլ գոռոզ էր ու զեղխ, որ իւր տնակն այրեց, մոխիր դարձրից պատերազմի կրակի ալիքին: Այս՝ այն պատկառելի ծերունին էլ այնչափ չարագործ էր, սր անգութների սուրը նրան մորթեց: Ի՞նչ մեղք ունէր անմեղ, անլեզու երեխան, որ ժպտալով հոգին աւանդեց օրօրոցի մէջ՝ ծխից ու կրակի ալիքներից, որ տունը քանդեց, փուլ ածեց: Վայը կգար մեզ կըտանէր: Եթէ որ Աստուած մեզ այսպէս դատէր, այն ժամանակ աշխարհիս վրայ կգտնուէր մի տեղ արդեօք, որ իւր մեղքերի համար չկորչէր: Խստասիրտ անսիրութիւնով երբէք մի դատապարտիլ հէնց մի անբաղդ մարդու էլ, ուր մնաց մի ամբողջ ազգ, ինչու որ ամեն մի ազգի մէջ հազարաւոր անմեղներ կան: Ազգերի գլխին եկածների մէջ շուտով պիտի ճանաչենք ու հասկանանք Աստուծոյ մեծ ներգործութիւնները մարդկային ազգը կրթելու համար:

Կըլէլ խօսքը մեծ խօսք է՝ ու դրանով շատ բան պէտք է հասկանանք: Այդ խօսքով պէտք է հասկանանք Աստուծոյ գործըն. որ ունի մարդոց հետ՝ ու մարդոց իրար հետ ունեցած գործն, որ Աստուծոյ մարդոց հետ ունեցած գործին նման պիտի լինի. — Բոյսերն ու կենդանիներն՝ իբրեւ անբան արարածներ՝ մեծանում են իրանց գլխի, կրթող ու մեծացնող չունին: Թէեւ մի բոյս աւելի լաւ հողի վրայ տեղափոխուելով, կորող է՝ այս՝ ազնուանալ, կամ մի կենդանի՝ արհեստական կերպով սորվեցնելով այս՝ այն բանի մէջ կարելի է վարժեցնել, բայց կրթել, բան սովորելը՝ բառի տւելի բարձր նշանակութիւնովը՝ միայն բանական մարդուն կարելի է: Ծնողքն ամեն բանից առաջ սուրբ պարտականութիւն ունին, որ երեխայի սրտի մէջ գտնուած բարի սերմերն աճեցնեն. ու նրա մէջ եղած չար բանը ջթողեն, որ հետը մեծահայ, այլ նրա մէջից՝ առաջ

քիչ քիչ՝ իսկ յետոյ արմատովը կտրեն. պարտական են, որ իրանց զաւակին արդար ու բարեպաշտ մեծացնեն՝ ու միւսնոյն ժամանակ նրան սորվեցնելով՝ տան այն տեղեկութիւններն ու յաջողակութիւններն, որ երեխային մի ժամանակ պէտք կլինին իւր կեանքի մէջ ինքնագլուխ ապրել կարողանալու համար, որ ոչ ոքից կախում չունենայ: Այս նպատակներին հասնելու համար՝ հայրն ու մայրը՝ թէ՛ իմաստուն պէտք է լինին և թէ՛ սէր ունեցող իրանց զաւակի վրայ. իմաստութիւն ու սէր, այս երկուսն էլ պիտի ունենան, մէկն առանց միւսին չլինի: Սէրն միշտ արթուն է, միշտ յորդորում է և զգուշացնում ու երբէք հանգիստ չի մնում. իսկ իմաստութիւնը՝ կրթելու, բան սորվեցնելու հետն է, երեխայի ամեն ուզածները չի կատարում, խիստ է, երբոր պէտք է կակուղ չվարուել՝ ու մինչև անգամ ներել չունի՝ և անողոք կերպով պատժում է: Բայց պատժելը լինում է ոչ թէ՛ ծնողաց բարկանալուցը, կամ թէ՛ ուրախութիւն զգալուց, որ երեխայի սիրտը պէտք է ցուեցնեն, այլ այն մտքով է, որ նրա բնաւորութիւնն ազնուացնեն: Խրատելն, երբոր իմաստութեամբ է լինում, ծնողաց իրանց զաւակի վրայ ունեցած ջերմ սիրոյ ապացոյցն է միշտ:

Ընտանեկան կեանքը՝ մի երկրաւոր փոքրիկ օրինակն ու նմանութիւնն է՝ ազգերի իրանց երկնաւոր Հօր հետ աւելի մեծ չափով ունեցած յարաբերութեանը: Կրթելու, բան սորվեցնելու ոչ մի խիստ միջոցն էլ անարդարութիւն չէ: Մի տղգի ամեն մի անբաղդութիւնն՝ Աստուծոյ բարկութիւնն ու արած գատաստանը չպիտի համարենք. այնպէս էլ մի յաղթութեան մէջ, որ զօրքերի գնդերն անում են, իրանց առաջինութեան և արդարութեան վարձատրութիւնը չպիտի տեսնենք:

Պէտք է ասենք, որ ազգերի գլխին եկածների մեծ մասն ազգերն իրանք են առաջուանից իրանց համար պատրաստում: Ոչ ոք չէ կարող չվկայել, կամ ուրանալ, թէ ինչպէս որ մի մարդ՝ իւր վատ կեանքովն իրան թուլացնում, ուժից քցում է, մի ուրիշն՝ իւր անհաւատարմութիւնովը, խորամանկութիւնովն ու խարդախութիւնով՝ իւր ունեցած հասարակոց հաւատարմութիւնը կորցնում է, մի ուրիշն էլ՝ շուայլ ծախքեր անելովն՝

յետին աղքատութեան իրան հասցնում. այնպէս էլ մի ազգ՝
 իւր ինքնասիրութիւնովը, մեղկութիւնովն ու անմիաբանու-
 թիւնով՝ ինքն է պատրաստում իւր անկասկած կորուստն:
 Ինչպէս որ ամեն մի մարդ իւր գլխին՝ այնպէս էլ ամեն մի ամ-
 բողջ ազգ պէտք է կրթուած ու վարժուած լինի՝ չափաւոր,
 արդար, առողջ, ուժ պահանջող ու կոշտ կեանքի, որ ամեն մի
 մրրիկի դէմ դնել կարողանայ: Բայց ինքներս մեզանից չպիտի
 ծածկենք, որ պատահարները քաջասիրտ մարդուն էլ նոյնպէս
 կարող են գետինը գլորել, ինչպէս որ անսիրտ վախկոտին, թէ
 շատ անգամ ոչ այնքան ազգերն են պատերազմի վտանգների
 պատճառը լինում, որքան որ իրանց վրայ իշխողներն, և թէ
 վերջապէս՝ ոչ թէ երկրի իշխաններն են, այլ հանգամանքի ղո-
 բաւոր բերմունքն է, որ հրամայողաբար նրանց ստիպում է պա-
 տերազմ դուրս գալու: Բայց հրամայողաբար հարկադրող այս
 հանգամանքներն այսօրուան օրս ապրողներից չեն առաջ գալիս,
 այլ մեծ մասն այն մարդոց արած գործերիցն է, որ վաղուց ար-
 դէն մեռած են:

Եւ այսպէս աշխարհիս և ազգերին հասած վիճակի թելն, որ
 դարեց դար շարունակաբար մանուկում է, պատահմունքի արա-
 ծը չէ, այլ ընդհակառակն ամեն տեղ Աստուծոյ մատն ենք մէ-
 ջը տեսնում:

Յարգէ՛ք Գլխի՛ք Եկեղեցի՛ն, որ Աստուծո՛ւն է, և Ինչո՛ւ որ է-
 իմաստութեան մեղ իշխելու միջոցներն են: — Մինչև անգամ՝ մեզ ա-
 մենասարսափելի երևեցած փորձանքն էլ ի բարին է: Ասում
 ենք թէ՝ մեզ ամենասարսափելի երևեցած փորձանքն էլ. ինչու
 որ ամեն բանն էլ, ինչ որ երևում է, այն չէ: Սուտ չէ, որ
 ամեն մի պատերազմ, ամեն մի թանկութիւն, ամեն մի ժան-
 տախտ այնպիսի մեծ թշուառութիւններ է բերում մարդոց
 վրայ, որ չեզուով պոտմիշն անկարելի է: Բայց ի՞նչ է իսկապէս
 այս թշուառութիւնը. շատ բարեբեկ զրկուելը չէ՞, որ այլ և
 այլ փորձանքով ամեն մի մարդու ձեռքից կարող է դուրս գալ
 առանց պատերազմի էլ. պատերազմի՛ կամ մի ժանտախտի
 սաստիկ վարն, որ յանկարծ ու շատերի վրայ է հասնում և
 անբաղդութիւն ու մահ բերում. իրաւ է, մեզ սարսափեց-

նում է: Բայց երբոր հազարաւոր մարդիկ մի պատերազմի մէջ մեռնում են, մի մահ է, ուրիշ աւելի մի բան հօ չէ: Մի մահ է, մի անգամ մեռնել է, որ ամեն մի մարդու համար կայ ետ ու առաջ. մի մահ է, որով աշխարհիս երեսը ցրուած հազարաւոր մարդիկ մեռնում են՝ երկար ու ծանր հիւանդութեան ցաւեր քաշելով իրանց անկողինքի մէջ: Հազարաւոր մարդիկ էլ կան, որոնց սիրտն առաջ ուրախ էր. բայց սովից, կամ արհեստներն և առեւտուրն ընկնելուց, ապրատանում են՝ ու պէտք է զրկուին մինչև այդ ժամանակն իրանց ունեցած կեանքի շատ յարմարութիւններից ու վայելչութիւններից, որով գոհ ու հանգիստ սրտով ապրում էին. առնում ես որ՝ այդպիսի մարդիկն այժմ իրանց ունեցած այդ օրերում շատ անբաղդ են համարում իրանց: Բայց այսպիսիները չեն մտածում, որ աշխարհիս վրայ մի իօնաւոր մարդիկ կան, որոնք որ առանց անբաղդութիւնների, փորձանքների մէջ ընկնելու էլ ոչ լաւ են ուտում, խմում, ոչ լաւ հագնում, ոչ լաւ ապրում, ու էլի իրանց կեանքից ու Աստուածանից գոհ են: Ուրեմն ով որ տանել, գիմանալ չի կարողանում՝ և իւր նեղութիւն քաշած օրերում սրտիցն միշտ ախ է քաշում, որ էլ այնքան չունի, ինչքան որ առաջ ունէր, ու յուսահատութիւնից չէ իմանում ինչ անի, այնպիսի մարդն տրժանի է իւր ցաւին, որ քաշում է: Ինչու որ իւր համար երկրաւոր բարին երկնաւոր բարիքի տեղն էր բռնում, իւր երկինքն՝ երկիրս էր, որ այնպէս չպիտի լինէր. ու իւր սուտ երկինքը փուլ եկաւ, քանդուեց, որ միտքը բերի այնպիսի բարիք, որ միշտ կմնայ, որ մտածի հոգւոյ մեծութեան վրայ՝ իւր առաքինութիւնովն, Աստուծոյ երկիւղի վրայ, որ սրտիցը հանել էր, իւր հոգւոյ զօրութեան վրայ՝ մաքուր խղճմտանք ունենալովն:

Այո՛ բարիքի վրայ մտածենք, ինչու որ ուրիշ ամեն բան, մինչև անգամ մեր մարմինն էլ, որ ունինք՝ մեր մնայուն սեպհականութիւնը չէ: Մի՛ վախենա՛ նրանից, որոնք որ մարմինն են ոպանում. այլ վախեցե՛ նորանից, որ ունի իշխանութիւն արեանէ և մարմինն ի գեւէն հրոյն:

(Թարգմ.) Գ. Ե. Ա.